

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Verkiezingspret bij de PvdA

van Praag, B.

Publication date

2002

Document Version

Final published version

Published in

NRC Handelsblad

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

van Praag, B. (2002). Verkiezingspret bij de PvdA. *NRC Handelsblad*, 7.

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

121MXG

Print Request: Selected Document(s): 5

Time of Request: July 16, 2007 05:45 AM EDT

Number of Lines: 70

Job Number: 2822:37699935

Client ID/Project Name:

Research Information:

dpcm;nrcbld,trouw,volkrt
((byline(praag)) AND date(geq(1/1/2002) AND leq(12/31/2002)))

Send to: LNEPROF, 121MXG
UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM
POSTBUS 19185
AMSTERDAM, NLD 1000GD

5 of 14 DOCUMENTS

© 2002 PCM Uitgevers B.V. All rights reserved.
NRC Handelsblad

November 2, 2002

SECTION: Opinie; Pg. 7**LENGTH:** 919 words**HEADLINE:** Verkiezingspret bij de PvdA**BYLINE:** BERNARD VAN PRAAG**BODY:**

Verkiezingsprogramma's zijn meestal geen vrolijk makende lectuur. Na het democratisch Manifest, waarmee D'66 het leven begon en dat nog altijd een plaatsje heeft onder mijn meer geliefde paperassen, heb ik nog zelden de moeite genomen deze schrifturen te bekijken. Ze zijn meestal al verouderd voordat de inkt droog is. Maar nu, in deze tijd waarin alles anders lijkt, dacht ik toch: ik klik eens op de PvdA. Het resultaat is twaalf bladzijden verkiezingsmanifest en meer dan tachtig bladzijden verkiezingsprogramma. Voorzichtig wordt nog gewaarschuwd: 'waar het manifest afwijkt van het verkiezingsprogramma, geldt het manifest.'

Het is goed geschreven proza, maar wat staat er in? Heel veel sympathieke dingen.

De PvdA heeft haar lesje geleerd en begint gehoorzaam met het opdreunen van de Fortuynse mantra's. Veiligheid: 'er komt merkbaar meer toezicht op straat en in het openbaar vervoer.' Vreemdelingen: 'nieuwe Nederlanders moeten Nederlands leren.' Haast alle statements en het hele programma bestaat uit louter statements zijn van een type waarop bijna iedereen moeiteloos kan zeggen: 'dat vind ik ook.' Maar zijn ze ook geloofwaardig? De eerste prangende vraag is natuurlijk, waarom de PvdA al deze waarheden pas nu ontdekt heeft. Maar de tweede vraag die opkomt is hoe de PvdA al deze vrome wensen wil betalen en realiseren. Op geen enkele wijze worden prioriteiten gesteld. Wat is hun topprioriteit, en hoe besteedt men de rest van het geld als er nog geld over is?

Er zijn ook niet-materiele wensen. Zo lezen we bij voorbeeld: 'De inkomensongelijkheid tussen mannen en vrouwen in gelijke functies wordt weggewerkt.' Fijn om te horen, maar daarbij geldt hetzelfde bezwaar. Het is eenvoudig op te schrijven, maar daarmee is het nog niet gerealiseerd. Die ongelijkheid komt tot stand door ingewikkelde mechanismen op de arbeidsmarkt, die onder meer verband houden met de keuze tussen fulltime en parttime en de verwachte verschillen in carrière-duren. Het is op zijn zachtst gezegd naïef om te denken dat een dergelijk probleem kan worden opgelost door de uitspraak 'wordt weggewerkt'.

Er worden hier knollen voor citroenen verkocht. Het is een menukaart zonder prijzen, zoals men die in sommige betere restaurants kan vinden. En dat kan

leiden tot onprettige verrassingen bij het afrekenen na de verkiezingen.

U begrijpt dat ik niet bijster enthousiast ben van het programma. Het belooft veel te veel en het geeft geen enkele indicatie hoe men een en ander denkt te realiseren en te financieren. Het is geschreven vanuit de wens zoveel mogelijk kiezers maximaal te behagen.

Wie zijn eigenlijk de kiezers van de PvdA? Daar zit inderdaad het grote probleem voor de PvdA. Er is geen duidelijk geprofileerd electoraat meer voor de PvdA. Men stelt zich op als verdediger van de zwakkeren, maar dat is geen homogene groep. Autochtonen aan de onderkant hebben weinig gemeen met allochtonen. Jonge starters op de arbeidsmarkt hebben andere belangen dan vutters en gepensioneerden. De grotestadsbewoner heeft totaal andere wensen dan de bewoners van buitenwijken en van buiten de Randstad. Tweeverdieners en eenverdieners hebben diametraal verschillende belangen; voor ouders met kinderen en paren zonder kinderen geldt hetzelfde. Het jaren zestig-electoraat van de legioenen fabrieksarbeiders met een toefje slagroom van 'doorgebrokenen' en goedwillende intellectuelen bestaat niet meer. Het traditionele PvdA-electoraat is vergruizeld en uitgewaaid in deelgroepen met tegenstrijdige belangen. Het is nu onmogelijk een geloofwaardig programma te schrijven dat al die verschillende deelgroepen tegelijkertijd kan bevredigen. Dat impliceert dat de PvdA zelf zal moeten kiezen met welk deel van het electoraat zij zich wil identificeren. Het betekent ook dat de PvdA alleen nog toekomst heeft met een structureel kleinere maar meer homogene achterban, vergelijkbaar met haar concurrenten SP en GroenLinks.

Het gaat hier in feite om een dialectische ontwikkeling in de beste marxistische traditie. Eens was de Nederlandse Vereniging voor Seksuele Hervorming (NVSH) een van de belangrijkste pressiegroepen in onze samenleving. Maar zij is ten onder gegaan aan haar succes. Nu vegeteert ze nog in enkele kleine achterkamertjes, waar oude mensen zo graag naakt aan de bar willen zitten. De Partij van de Arbeid heeft een heel belangrijke bijdrage gegeven aan de sociale en culturele emancipatie van dat deel van de bevolking dat daarvoor openstond. Die taak is nu succesvol volbracht en het ziet er naar uit dat er voor de PvdA geen natuurlijke vervolgmis is.

Het is niet onmogelijk dat de implosie van de LPF tijdelijk leidt tot stemmenwinst voor de PvdA (en de VVD). Dat is echter allerminst zeker. Het LPF-electoraat is groot en niet minder ontevreden met de gevestigde partijen dan in het afgelopen voorjaar. De oude partijen betuigen inderdaad lippendienst aan de Fortuynse thema's, maar het gaat niet van harte. Het LPF-electoraat bestaat nog steeds en het wachten is slechts op een nieuwe leider en een betere organisatie om het nu smeulende LPF-vuur weer aan te wakkeren. Jan Nagel en Heinsbroek lopen zich al warm en ook het duo Nawijn en Hessing lijkt absoluut niet kansloos. Gezien zijn leeftijd zie ik geen actieve rol meer weggelegd voor prins Bernhard.

Prof.dr. B.M.S. van Praag is universiteitshoogleraar aan de Universiteit van Amsterdam.

Politieke partijen ; Recht ; Politiek en Staat ; Staatsrecht ; Gemeenten ; Binnenlandse Politiek ; Lokale Politiek

LANGUAGE: DUTCH

LOAD-DATE: May 12, 2003